

Međunarodni znanstveno-stručni skup

MODELI UPRAVLJANJA PROCESIMA OBNOVE I RAZVOJA POVIJESNIH GRADOVA

Primjer Ivanić-Grada: Mogućnosti revitalizacije i obnove starog Ivanića

Ivanić-Grad, 11. studenoga 2011.

Zofia Mavar, Marija Tusun

Konzervatorska istraživanja kao podloga za razvojne planove Ivanić-Grada

Zofia Mavar, dipl.ing.arh., Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Runjaninova 2, HR-10000 Zagreb, E-pošta: zofia.mavar@min-kulture.hr

Marija Tusun, dipl.ing.arh., Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Runjaninova 2, HR-10000 Zagreb, E-pošta: maria.tusun@min-kulture.hr

Sažetak

Ivanić-Grad, administrativno središte jugoistočnog dijela Zagrebačke županije, nedovoljno je istražen, te su podaci o vremenu nastanka naselja prilično šturi, no neki ukazuju na njegovo srednjovjekovno podrijetlo. Elementi najstarijih struktura toga povijesnog naselja danas nisu uočljivi, jer je grad tijekom zadnja dva stoljeća doživio znatne promjene. Pečat urbanoj cjelini grada svojim povijesnim značajkama daju građevine iz druge polovice 19. i početka 20. stoljeća, koje i prevladavaju u urbanoj strukturi ovoga starog trgovišta. Iako su mnoge građevine tijekom vremena u većoj ili manjoj mjeri izmijenjene naknadnim adaptacijama, ta je graditeljska baština još uvijek važno obilježje identiteta ovoga naselja, zbog čega je godine 2006. zaštićeno kao kulturno dobro. Zadnjih godina, zbog različitih okolnosti, njegov građevni fond ubrzano propada, mnoge su povijesne građevine zamijenjene novima, vrlo često kao meta špekulanata, što rezultira prostornim konfliktima. Zamjetne su neprimjerene intervencije u povijesnoj urbanoj cjelini, napose nestajanje tradicijskih oblika i promjena mjerila maloga naselja, koje degradiraju povijesni ambijent i sliku naselja narušavanjem povijesne kompozicije i ambijentalnog sklada.

ECOVAŠT HRVATSKA SEKCIJA

Privlačnost Ivanić-Grada, napose njegova širega područja jedna je od osnovnih pretpostavki uspješnoga razvitka specifičnih oblika turizma (zdravstvenog, agrikulturnog, ekološkog i drugih oblika), koja nedvojbeno ovisi i o vrednovanju i zaštiti povijesnog identiteta naselja. Konzervatorske analize i studije potiču daljnja istraživanja radi zaštite očuvanih kulturno-povijesnih vrijednosti. Konzervatorska istraživanja povijesti naselja, usporedne analize razvoja malih naselja u zagrebačkoj regiji te ankete ciljanog sadržaja provedene među stanovništvom, osobito mlađom populacijom, podloga su za odabir ispravnog rješenja za zaštitu i kontrolirani razvoj ovoga povijesnog naselja.

Ključne riječi: Ivanić-Grad, konzervatorska istraživanja

Uvod

Kultura je baština dokaz neprekinutog slijeda razvitka određenoga područja, ona je temelj njegovog identiteta i stoga zahtjeva zaštitu od svakoga oštećenja i uništenja. Čuvari regionalnoga kulturnoga identiteta često su mali gradovi i sela, što je jedan od važnijih čimbenika ekonomske valorizacije područja. No, u nas su u razvojnom procesu, zbog različitih okolnosti, preoblikovanjem ili rušenjem povijesnih struktura mnoga od tih naselja, osobito zadnjih desetljeća, izložena, opasnosti postupne destrukcije očuvanih vrijednosti i zatiranju njihovih individualnih značajki. Tome velikim dijelom pridonose dugogodišnja nebriga u pogledu tehničkog održavanja i još uvijek nedostatna razina svijesti o ekonomskoj snazi kulturno-povijesnoga naslijeđa. Toj tvrdnji u prilog ide i činjenica da za mnoga mala povijesna naselja, pa i ona upisana u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, dugi niz godina nije izrađivana prostorno-planska dokumentacija. Kada je i rađena, najčešće je izostajala odgovarajuća stručna podloga, nužna za ispravnu valorizaciju i zaštitu kulturno-povijesnih vrijednosti prostora, iako su na zaštitu urbane, ruralne i druge kulturno-povijesne sredine obvezivali zakonski propisi.¹

Ivanić-Grad je najupečatljiviji primjer takvih odnosa. Razvojni prostorni planovi izrađivani u drugoj polovici prošloga stoljeća², u skladu s tada uobičajenom praksom udovoljavanja formalnim zakonskim propisima, donose tek osnovnu informaciju o registriranim spomenicima kulture na širem području naselja. To su poglavito sakralni objekti i, u skladu s okolnostima, vrlo opsežan popis spomenika NOB-a. Pritom se posve zanemaruju lokalne vrijednosti, napose tradicijsko graditeljstvo, koje je u velikoj mjeri bilo sačuvano u gradu i njegovoj široj okolici. Za Ivanić-Grad izrađuje se davne 1960. godine Idejna studija urbanističkoga plana Ivanić-Grada, a u njezinom sklopu Studija povijesno-urbanističkoga razvoja naselja, no nisu provedena istraživanja i studijske analize koje bi pridonijele

¹ Vidi: Čl. 30., 43. i 49. Zakona o zaštiti spomenika kulture (NN br. 7/67.) i čl. 57. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN br. 69/99.) te Zakon o prostornom uređenju čl. 15. i 39. (NN br. 54/80) i čl. 26. (NN 30/94.) i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju čl. 26b. (NN br. 68/98.)

² Prednacrt Prostornog plana općine iz godine 1976. PPO iz 1980. i njegove izmjene i dopune iz 1984. Planove izradio Urbanistički Institut Hrvatske.

očuvanju karakterističnih obilježja identiteta toga, nekad značajnog vojnog, obrtničkog i trgovačkog središta.

Sl.1. Tradicijski oblici gradnje – karakteristična obilježja identiteta naselja

Analize stanja na terenu potvrđuju da su na osnovi spomenutih planova neke povijesne građevine zamijenjene novima, koje u pravilu narušavaju povijesnu kompoziciju naselja i ambijentalni sklad. Takav pristup ne može opravdati ni činjenica da tada nije postojao poseban dokument koji bi obvezivao na izradu konzervatorske podloge kao jedne od nužnih sektorskih studija za izradu prostorno-planske dokumentacije.³ Sve to ukazuje na ignoriranja uloge konzervatora pri izradi planova⁴, što je naposljetku i dovelo do postupnog propadanja i nestajanja tradicijskoga graditeljstva, važnog obilježja identiteta širega područja i samoga Ivanić-Grada.

Sl. 2. Gubitak identiteta gradnje

Ratna stradanja i izrada Osnova korištenja i zaštite prostora⁵ bila su prigoda za kritički osvrt na stanje u prostoru i temeljitu reviziju podataka. No, taj je dokument, zbog kratkih rokova izrade, temeljen na podacima iz 1983. Ipak, u skladu s novom filozofijom zaštite, upozorava na potrebu integralnog pristupa zaštiti svih vrijednosti prostora, povijesnih naselja, građevina i krajolika koji ih

³ Konzervatorska se podloga izrekom ne navodi u matičnom Zakonu iz 1967., kao ni u drugim propisima. Pravilnik o načinu izrade i sadržaju prostornih planova te o geodetskim podlogama za izradu prostornih planova (NN 3/87.) u sadržaje planova uključuje i problematiku zaštite prirodnih, kulturnih i ostalih karakterističnih vrijednosti područja za koje se pojedini plan donosi, no u praksi se razina obrade prepušta planeru ili suradniku, najčešće pojedincu izvan konzervatorske djelatnosti. Sadržaj separatne studije za tu problematiku do danas nije određen posebnim propisom.

⁴ Iz popisa suradnika na izradi planova razvidno je da u segmentu zaštite kulturne baštine nije sudjelovala nadležna konzervatorska ustanova.

⁵ Na temelju Uredbe o prostornom uređenju u ratom zahvaćenim područjima Republike Hrvatske (NN, 44/92, 14/94) Osnove korištenja i zaštite prostora bivše općine Ivanić-Grad izrađuju se godine 1995.

okružuje, a u smjericama nalaže određivanje zona zaštite, s naglaskom na očuvanju tradicijske građevne strukture.

U poratnom razdoblju, novija generacija planova za područje Ivanić-Grada u skladu s odredbama novoga Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN broj 69/99) već se izrađuje u suradnji s konzervatorskom službom.⁶ Prema novim stremljenima, program konzervatorske stručno-znanstvene podloge se za svaku razinu planiranja zasniva na multidisciplinarnom radu različitih stručnih profila unutar konzervatorske djelatnosti (arhitekti, povjesničari, povjesničari umjetnosti, arheolozi, etnolozi) i ostalih relevantnih struka izvan službe zaštite, što je još uvijek rijetkost u konzervatorskoj praksi.

Polazišta za izradu navedenih podloga za učinkovitu zaštitu kulturno-povijesnih vrijednosti i identiteta prostora bila su sustavna istraživanja stručnoga tima koja su pružila osnovne podatke za izradu prostorno-planske dokumentacije u svrhu usklađivanja razvojnih ciljeva s potrebom očuvanja naslijeđenih vrijednosti za buduće naraštaje.

Faze rada i sadržaj konzervatorske stručno-znanstvene podloge

Konzervatorska je podloga, kao jedna u nizu prijeko potrebnih sektorskih studija za rad na razvojnom, a zatim i provedbenom planu, imala za cilj uvesti planera, urbanista i projektante u cjelovit proces oblikovanja prostora, odrediti problemsku razinu zaštite u sustavu gospodarenja prostorom, odnosno pružiti optimalnu informaciju za donošenje odluka o uređenju prostora u zacrtanim granicama obuhvata plana. Drugim riječima, obrada se svodila na planersku (područje općine), urbanističku (područje grada i povijesne jezgre) pa i arhitektonsku (trgovi, ulice, građevinski sklopovi) razinu⁷.

Prema utvrđenoj metodologiji, konzervatorski se rad odvijao u nekoliko faza. U prvoj su fazi prikupljeni i obrađivani podaci o aktualnom stanju istraženosti, dokumentiranosti i pravnoj zaštiti analiziranog područja i njegovih elemenata. Pregledani su i analizirani dostupni pisani izvori, kartografska dokumentacija, fotodokumentacija⁸, tehnička i prostorno-planska dokumentacija, stručne studije te drugi materijali koji donose i najmanje podatke važne za određene stručne stavove.

Analizom pisanih izvora utvrđeno je da su podaci o najranijoj povijesti Ivanić-Grada veoma oskudni pa se vrijeme nastanka toga malog naselja na jugoistočnom rubu Zagrebačke županije još uvijek temelji na pretpostavkama.⁹ Također je utvrđeno da je izostao temeljit, studiozan i iscrpan istraživački rad pa su spoznaje o povijesnom razvoju naselja posve fragmentarne. Usto su i

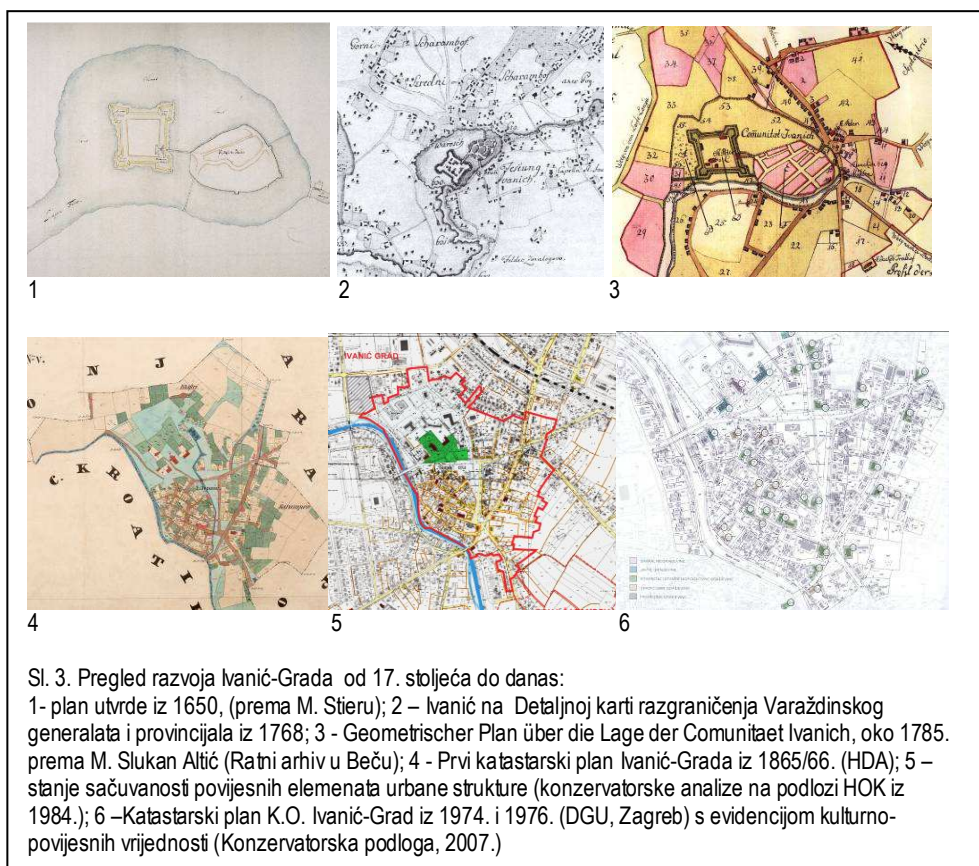
⁶ Prostorni plan Zagrebačke županije (donesen 2001.), Prostorni plan uređenja grada Ivanić-Grada (2005.), Urbanistički plan uređenja za područja Ivanić-Grad, Donji Šarampov i Jalševac Breški (2008.) i Detaljni plan uređenja povijesne jezgre Ivanić-Grada (2009.)

⁷ Obavljane su komparativne analize pri izdavanju stručnih mišljenja i uvjeta za preoblikovanja pojedinih građevina na zahtjev gradskih tijela, za potrebe predmeta u upravnom postupku, također za seminarsko izlaganje prigodom natječaja za uređenje glavnoga gradskoga trga i dr.

⁸ Osim pregleda fototeke stručnih ustanova, ostvarena je odlična suradnja sa stanovništvom što je omogućilo uvid i u privatne zbirke obitelji Pajur, Klun, Grgac i Vučinovec, a sve je poslužilo za identifikaciju stanja urbane cjeline Ivanić-Grada od kraja 19. i prve polovice 20. stoljeća.

⁹ Nažalost, vrijeme za izradu konzervatorske podloge ne dopušta istraživanja arhivske građe, stoga taj dio posla zahtijeva uključivanje u programe znanstvenih ustanova.

arheološki nalazi oskudni jer većih arheoloških istraživanja na ovom području nije ni bilo. No, analizom dostupnih podataka, napose kartografske građe, načinjen je pregled razvoja grada u zadnjih dvjestotinjak godina.

Nadalje, utvrđeno je stanje evidencije i pravne zaštite kulturno-povijesnih vrijednosti. Prema prikupljenim podacima na području povijesne jezgre Ivanić-Grada od 60-ih godina 20. stoljeća do početka izrade konzervatorske podloge za Detaljni urbanistički plan uređenja povijesne jezgre Ivanić-Grada (2007.), obuhvaćeno je ukupno 13 građevina evidentiranih kao kulturno-povijesna vrijednost, od čega je u Registar kulturnih dobara upisana tek jedna, i to župna crkva Sv. Petra. Opisane prethodne radnje pružile su osnovne elemente za reambulaciju terena.

U terenskom su radu prikupljane informacije i građa stručnog i znanstvenog karaktera o aktualnom stanju elemenata, lokaliteta i pojedinih struktura u prostoru. Tom su prilikom obrađivani i neki drugi aspekti, napose oni nematerijalne baštine vezani uz povijest naselja, npr. lokalno nazivlje, tradicija mjesta, mjesta posebnih doživljaja, pučke svečanosti i dr.

Sve je to odredilo program potrebnih analiza i studija koje je trebalo obaviti u drugoj fazi rada.

U studijsko-analitičkom radu, interpretacijom spoznaja stečenih tijekom pripremnih i terenskih radova, dopunjena je i proširena spoznaja o analiziranom prostoru i njegovim elementima svrstanim prema prihvaćenoj stručnoj klasifikaciji. Obavljene usporedne analize svih rezultata istraživanja te

zapažanja i zaključci, bili su važni za objektivnu stručnu ocjenu stanja i valorizaciju prostorne i građevne strukture povijesne cjeline naselja i njezinih elemenata, a sve sa svrhom uspostavljanja primjerenog režima zaštite. Pritom je načinjen poseban osvrt na nepoželjne pojave i konflikte u prostoru, nastale pretežno u drugoj polovici 20. stoljeća, koji su narušili sliku naselja, povijesnu kompoziciju i ambijentalni sklad (osobito stambeno-poslovna zgrada na jugozapadnom rubu glavnoga trga, zgrada županijskih ureda i zgrada robne kuće "Ivančanka").

U sljedećoj, zadnjoj fazi rada, na temelju cjelokupnoga istraživačko-analitičkog rada, doneseni su sustav mjera zaštite i detaljne smjernice za zaštitu i uključivanje kulturno-povijesnih vrijednosti u razvojne tokove.

Smjernicama su određeni opći i posebni uvjeti zaštite, građenja i uređenja prostora, povijesnih cjelina naselja i pojedinih elemenata: opći uvjeti (u obliku preporuka) te obvezujući posebni uvjeti, kojima je određena uporaba postojeće povijesne supstance. Opće mjere i smjernice za planske odredbe razvojnoga plana širega područja odnosile su se na zaštitu krajobraznih vrijednosti i kulturno-povijesnih cjelina, zaštitu arheoloških nalazišta, seoskih naselja i njihovih dijelova, te Ivanić-Grada kao jedinoga naselja gradskih obilježja na prostoru obuhvata plana.¹⁰ Sustav mjera zaštite na razini detaljnoga plana uređenja povijesne jezgre naselja sadrži pak opće urbanističko-tehničke mjere (osnovne mjere, dopustive namjene i sadržaje, uvjete za određivanje namjene površina, smještaj i oblikovanje nove gradnje te pojedinačne uvjete za tu gradnju, uređenje građevne čestice, obradu prometnih površina, uređenje zelenih površina i dr.), kao i mjere zaštite kulturnih dobara (zaštitu povijesne jezgre, njezinih krajobraznih i ambijentalnih vrijednosti, zaštitu arheološkog područja i pojedinačnih kulturno-povijesnih vrijednosti). Usto je izrađen program zaštitnih mjera za osobito vrijedne elemente urbane strukture naselja (pretežno stambeno-poslovne građevine iz 2. polovice 19. stoljeća i s početka 20. stoljeća). Posebni dio konzervatorske podloge jesu smjernice za stručne službe u sklopu kojih je određen program istraživanja i znanstvene obrade i dokumentiranja odabranih građevina kulturno-povijesne vrijednosti, napose onih za koje je nužno utvrditi svojstvo spomenika kulture (zgradu stare vijećnice – magistrata i kuću Kundek u Kundekovoj ulici, k. br. 2 i 4).

¹⁰ Povijesna urbana cjelina Ivanić-Grada predložena je za upis u Registar kulturnih dobara RH Prostornim planom Zagrebačke županije (donesen 2001.); valorizirana je kao kulturno dobro regionalnog značenja i stoga se nalažu nužna konzervatorska istraživanja i izrada konzervatorske podloge za to naselje u sklopu detaljne prostorno-planske dokumentacije. Istraživanja na razini DPU povijesne jezgre naselja potvrdila su da je bez većih izmjena do danas očuvana povijesna urbana matrica i veći dio građevnoga fonda iz 19. i s početka 20. stoljeća. Postupak upisa u Registar kulturnih dobara RH je u tijeku.

Tu su i upute za obvezni upravni postupak kojem podliježu određeni zahvati na zaštićenim građevinama, sklopovima, lokalitetima i predjelima kulturno-povijesne vrijednosti.

Participacija stanovništva

Pri izradi smjernica za zaštitu i uređenje prostora, uzimani su u obzir primjedbe i prijedlozi stanovnika. Anketno ispitivanje javnog mnijenja o problematici poznavanja, vrednovanja i očuvanja kulturne baštine na prostoru grada, kao i njezina doživljaja, te o prijedlozima namjene kulturnih dobara i rješavanja konkretnih problema u vezi s današnjim stanjem u gradu, provedeno je u suradnji s Upravnim odjelom za komunalno gospodarstvo i prostorno planiranje grada Ivanić-Grada i udrugom Prijatelji baštine – Amici hereditatis. U anketi su sudjelovale 132 osobe različite starosne dobi, svrstane u 4 dobne skupine, među kojima su bili najbrojniji ispitanici mlađi od 18 godina. Anketa je pokazala velik interes stanovnika za sudbinu kulturne baštine Ivanić-Grada. Istaknut je problem njezina propadanja i potreba nužne obnove zapuštenih povijesnih prostora i građevina, osobito Podgrađa i stare gradske vijećnice, te nužnost očuvanja krajolika.

Rezultati istraživanja

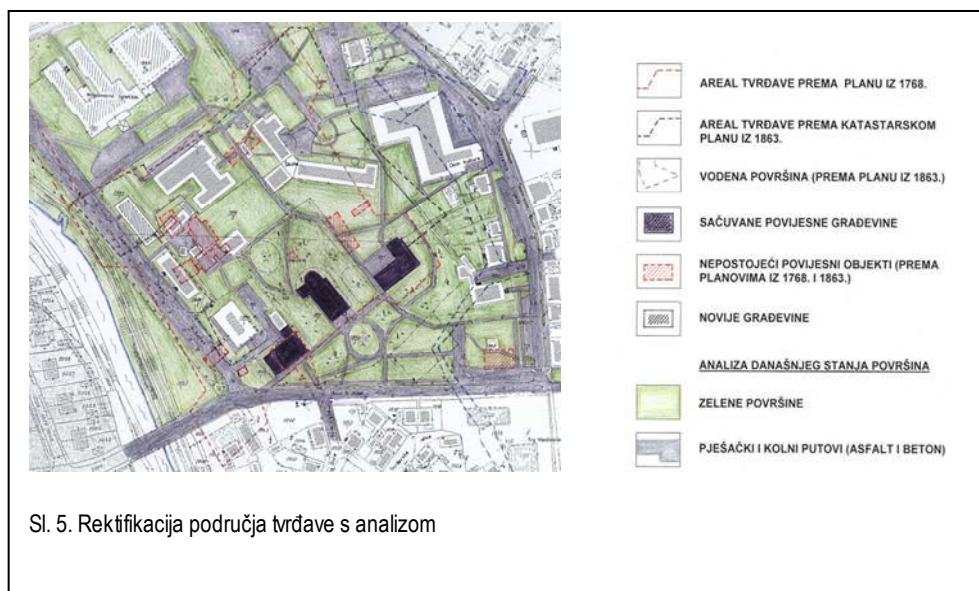
Iscrpna konzervatorska obrada naselja omogućila je da se s relativnom točnošću odrede faze razvoja Ivanić-Grada, čemu su, među ostalim, pridonijele kartografske analize, o čemu je već i bilo riječi. Potvrđeno je da se povijesna struktura naselja izvorno sastojala od dviju cjelina - Tvrđave i Podgrađa, koje su se razvijale odvojeno sve do početka 19. stoljeća, kada se ruše zemljani nasipi tvrđave, a na zatrpanom i isplaniranom okolnom močvarnom terenu gradnjom prvih kuća (današnja Moslavačka ulica) grad započinje s osvajanjem novih područja za građevinski razvoj.

Sačuvani planovi ukazuju na razdoblje kada i Tvrđava u svojem povijesnom razvoju podliježe neizbježnim promjenama zbog potrebe prilagodbe novitetima u doktrini obrane i razvoju sredstava napada. Usporedne analize najstarijih planova govore da na nekadašnjem prostoru Tvrđave nikad nije stvorena ulična mreža i zbijena gradnja. Tijekom 20. stoljeća taj je prostor doživio višestruke promjene koje su potpuno promijenile konfiguraciju terena. Od nekolicine najstarijih povijesnih građevina nije ostalo površinskih tragova, premda geofizička istraživanja provedena na 13 poligona¹¹ s velikom vjerojatnošću indiciraju postojanje arheoloških struktura, barem u tri slučaja. Može se pretpostaviti da je veći dio građevnoga materijala sekundarno rabljen za gradnju novih struktura, a dio preostao pod zemljom mogao je prigodom poravnavanja i nasipavanja terena biti dislociran.¹² Nekoliko preostalih građevina u tom prostoru potječe iz 19. stoljeća (izuzev zgrade magistrata sa

¹¹ Geofizički istražni radovi naručeni su za potrebe Konzervatorske podloge za Detaljni plan uređenja povijesne jezgre Ivanić-Grada, u svrhu rasvjetljavanja povijesnoga areala i nestalih građevinskih struktura nekadašnje utvrde. Istraživanja izveo godine 2007. Institut građevinarstva Hrvatske, Zavod za Geotehniku, Zagreb.

¹² Unutar perimetra nekadašnje utvrde mogući su nalazi supstrukcija zemljanih utvrđenja, temelja građevina (drvene kapele Sv. Ivana Kapistrana, kasnije kapele Sv. Petra, dviju oružarnica, glavne vojne straže te carske vojarnje koja je u 2. polovici 18. stoljeća pretvorena u komunitetski magistrat) te predmeta svakodnevnog uporabe, oružija, alata i dr.

supstrukcijom stare carske vojarne¹³). Naknadne građevne intervencije i uređenje područja nekadašnje utvrde sasvim su poništili njegov povijesni identitet te je nužno planskim odredbama predvidjeti njegovu rehabilitaciju. Svi su ti podaci bitni za utvrđivanje režima zaštite, odnosno zaštitnih mjera i uvjeta ponašanja u tom području, osobito za ideju eventualne rekonstrukcije perimetra utvrde.

Sl. 5. Rektifikacija područja tvrđave s analizom

Podgrađe koje je nastalo uz utvrd, na obližnjemu povišenom mjestu usred močvare, razvijalo je uličnu mrežu i zbijenu strukturu gradnje, čije karakteristike odaju spontani karakter njihova nastajanja.¹⁴ U urbanoj je matrici gotovo u cijelosti sačuvan povijesni raspored ulica i trgova nastalih do 1866. godine¹⁵, a u manjoj mjeri i mjerilo gradnje jer su u tijeku 19. stoljeća neke izvorne drvene građevine zamijenjene novima zidanim. Pritom je dijelom izmijenjena i izvorna organizacija parcela, a kuće, umjesto da se na izvoran način postavljaju zabatom prema ulici, okreću se prema njoj uzdužnim pročeljem. Zidane se jednokatnice razvijenog uličnoga pročelja javljaju na mjestu izvorne stambene tradicijske drvene gradnje (pretežno prizemne), a taj se proces nastavlja i danas, no s posve izmijenjenim gabaritima gradnje, što često remeti ambijentalni sklad, budući da pretežni dio

¹³ Kartografskom analizom je utvrđeno da se velika carska vojarna s prizemljem građenim od opeke, drvenim katom, šiljatim krovom i oniskim tornjem, tlocrtno poklapala sa znatnim dijelom postojeće stare općinske zgrade. Važan je i podatak da je stara vojarna u 2. polovici 18. stoljeća bila pretvorena u komunitetski magistrat. Vidi: R. Horvat, Povijest grada Ivanića, Ivanić-Grad, Spomenica izdana uz otkriće spomen-ploče Đuri Stjepanu Deželiću, Zagreb, 1931., 81. Stoga se s velikom vjerojatnošću može pretpostaviti da zgrada magistrata, građena u razdoblju ood 1871. do 1889., sadrži supstrukcije iz ranijih razdoblja.

¹⁴ Nije isključeno da je ovaj položaj odavno naseljen jer su u nemirna povijesna vremena močvare i naplavne šume oduvijek pružale sklonište i dobru zaštitu od neprijatelja. Ta pretpostavka može biti neobično važna za uređenje prostora, no treba biti potvrđena istraživanjima. Naseljavanje takvih područja bilo je prisutno kod slavenskih plemena, o čemu svjedoče istraženi i prezentirani lokaliteti iz rane povijesti u Poljskoj, Češkoj i dr. Da bi se do kraja razjasnile nedoumice i sporna pitanja vezana za najraniju povijest naselja, potrebno je istražiti arhivsku građu, napose u Nadbiskupskom i Kaptolskom arhivu te Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, a za noviju povijest, građu u Povijesnog arhiva u Sisku.

¹⁵ Katastarski plan iz 1865./66.

građevne strukture u povijesnoj jezgri naselja potječe s kraja 19. i prve polovice 20. stoljeća. Većina njih su stambene i stambeno-poslovne prizemnice i katnice koje određuju karakter naselja.

Naselje od 19. stoljeća svoju urbanu matricu širi izvan granica Podgrađa ponajprije duž glavnih prometnih pravaca: sjever–jug (prema Kloštar Ivaniću i dalje u smjeru Križevaca) te prema Savi na jugu i prema željezničkoj stanici, postupno uključujući u urbanu strukturu okolna sela i nepovratno mijenjajući njihov identitet. Taj neminovni proces, ako se ne kontrolira, dovodi do potpunog zatiranja kulturno-povijesnog identiteta ukupnoga prostora naselja, a naznake tog procesa ovdje su već uvelike prisutne.

Sva su istraživanja provedena u svrhu sučeljavanja njihovih rezultata s tendencijama i ciljevima razvoja, uočavanja mogućih problema i njihova rješavanja zajedno s planerom i ostalim zainteresiranim strankama.

Na osnovi prikupljene građe za konzervatorske podloge kao zasebne priloge, sastavljena su i dva kataloga: Katalog povijesnih naselja područja Ivanić-Grada i Katalog građevina kulturno-povijesnih vrijednosti na području povijesne jezgre Ivanić-Grada s detaljnim opisima i uputama vlasnicima i drugim zainteresiranim prilikom zahvata na pojedinim građevinama evidentnih kulturno-povijesnih vrijednosti.¹⁶ Katalog ima dokumentacijski karakter i može se koristiti pri izradi studija, planova, projekata i dr.

Velika prednost toga cjelokupnog rada jest u činjenici da je konzervatorske podloge u velikom dijelu obavljao jedan te isti tim stručnjaka koji su u radu na pojedinom planu koristili i produbljivali prethodne spoznaje i analize, što je znatno skraćivalo vrijeme izrade separatne studije i, što je najvažnije, olakšavalo dijalog s planerom, urbanistima i projektantima, kao i predstavnicima lokalne zajednice i zainteresiranim investitorima.

Zaključci

Razvoj, odnosno širenje naselja neizbježna je pojava, a povijesni prostor koji u razvojnem procesu preuzima nove funkcije postupno poprima drukčiju strukturu. Stoga kulturno-povijesne vrijednosti, osnovni element povijesne cjeline svakoga naselja, pa i Ivanić-Grada, trebaju biti polazište za sve aktivnosti na njegovu uređenju, što znači da je nužno dosljedno ih respektirati pri izradi prostorno-planske dokumentacije.

Revitalizacija povijesne strukture proces je temeljen na radu stručnjaka različitih stručnih disciplina i obuhvaća više aspekata. Jedan je svakako rehabilitacija dijelom degradiranih kulturno-povijesnih vrijednosti i regeneracija njihove supstance. No danas nastojanja oko spašavanja naslijeđenih vrijednosti često nailaze na nerazumijevanje. Nove investicije, nažalost, nisu uvijek u skladu s

¹⁶ U katalogu *Povijesna naselja Grad Ivanić- Grad*, Zagreb, 2004. obrađeno je 26 naselja, od čega su tri nekad samostalna naselja (Gornji Šarampov, Lonja Ivanička i Poljana Breška) u strukturi današnjega grada. *Katalog građevina kulturno-povijesnih vrijednosti na području povijesne jezgre Ivanić-Grada*, Zagreb, 2008. pak obuhvaća ukupno 38 povijesnih građevina, od kojih su tri upisane u Registar kulturnih dobara RH. Katalogi su izrađeni od grupe autora uz koordinaciju i vodstvo Z. Mavar.

karakterom i specifičnostima povijesnoga naselja. Negativne pojave često proizlaze iz nepoznavanja i nedostatka razumijevanja naslijeđenih oblika, koji su stoga osuđeni na degradaciju ili potpuno uništenje.

Osnovni strateški ciljevi razvoja u prvom bi redu trebali poštovati specifičnosti mjesta. Svrha revitalizacije nije uvijek potpuna rekonstrukcija povijesnih oblika ili elemenata nego iznalaženje rješenja za očitavanje povijesnih sadržaja, znakova i simbola u strukturi i kulturnom krajoliku naselja. To traži sveobuhvatno poznavanje te strukture, njezina prostornog i vremenskog aspekta, jer povijest mjesta, uz simbolični, emocionalni naboj nosi i potencijal, koji može i treba biti inspiracija za kreiranje novih vrijednosti, a nikako njihova negacija.

Studije:

Konzervatorska podloga za prostorni plan uređenja grada Ivanić-Grada, Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Odsjek za kulturno-povijesne cjeline, Zagreb, 2002.

Konzervatorska podloga za Urbanistički plan uređenja 4 za područja Ivanić-Grad, Donji Šarampov i Jalševac Breški, Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Odsjek za kulturno-povijesne cjeline, Zagreb, 2007.

Konzervatorska podloga za Detaljni plan uređenja 1 povijesne jezgre Ivanić-Grada, Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Odsjek za kulturno-povijesne cjeline, Zagreb, 2007.

Publikacije:

Grupa autora, 2004., Povijesna naselja, Grad Ivanić-Grad, Analize i studije, Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Odjel za prostorno-planske mjere zaštite, Zagreb

Grupa autora, 2008., Ivanić-Grad, Građevine kulturno-povijesnih vrijednosti na području povijesne jezgre, Katalog, Ministarstvo kulture RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Odsjek za kulturno-povijesne cjeline, Zagreb

Krmpotić, Lj., 1997., Izvještaji o utvrđivanju granica Hrvatskog Kraljevstva od 16. do 18. stoljeća, Hannover – Karlobag - Čakovec

Slukan Altić, M., 2006., Razvoj i izgradnja Ivanića u doba Andrije Blaškovića (1726.-1796.), Gazophylacium, časopis za znanost, umjetnost, gospodarstvo i politiku, XI., br. 3-4, 43.-49., Zagreb

Zofia Mavar magistrirala je na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta tehničkih znanosti u Krakovu. Zaposlena je u središnjoj službi zaštite kulturne baštine Republike Hrvatske kao viša stručna savjetnica na zaštiti kulturno-povijesnih cjelina. Autorica je niza studija, metodoloških osnova i

projekata u području zaštite i uređenja graditeljskog nasljeđa, povijesnih cjelina i krajolika. Voditeljica je međunarodnih ljetnih radionica arhitekture za konzervatore i studente, gost-predavač na fakultetima. Sudjeluje na znanstveno-stručnim skupovima, autorica je i urednica nekoliko stručnih publikacija i izložbi u zemlji i inozemstvu.

Marija Tusun diplomirala je na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od godine 1991. radi u središnjoj službi zaštite kulturne baštine Republike Hrvatske, u Odjelu za prostorno-planske mjere zaštite kulturne baštine. Suradnik je u izradi konzervatorskih podloga za planove prostomog uređenja, te u izradi stručnih publikacija.